

BÉKÉS MÁRTON

KÉZIKÖNYV ANTIDZSIHADISTÁKNAK

„A terroristák fölött ítélkezni Isten dolga. A pesmerga csak megszerzezi a találkozót.” (Kurd gerillajelszó)

A politikai változások évszámokhoz kötése bevett gyakorlat. Pontosan tudjuk, mire kell gondolni, ha annyit mondunk: 1789, 1848, 1956, 1968 és 1989. A totalitárius diktatúrák keletkezéstörténete is köthető dátumokhoz. Mind a kommunizmus, mind a nemzetiszocializmus születése könnyen megragadható egy-egy jól azonosítható politikai aktussal, amelyet aztán már csak évszámmal jelölünk. Így lesz a bolsevik puccsnál („Nagy Októberi Szocialista Forradalom”) egyébként jóval több változást hordozó 1917-es év a kommunizmus ikonikus szimbóluma, 1933 pedig a nácizmusé, noha Hitler kancellárrá való kinevezése után még évekig tartott a Harmadik Birodalom kiépülése. Érdekes módon *korunk totalitarizmusa, az iszlám fundamentalizmus*¹ (amelynek a hivatalos orosz–szír–iráni nyilatkozatok szerint 2017 végére katonailag legyőzött Iszlám Állam csak az egyik ágense volt) évszámhoz kötése elmarad, noha ez esetben szintén pontosan meghatározható egy esztendő. Ráadásul olyan, amelyben egy sor, ehhez az irányzathoz köthető drámai esemény is történt.

A nyugat-európai gyarmatosítás elleni észak-afrikai etnikai-vallási mozgalmakhoz (mint amilyen például a szudáni Mahdi-felkelés volt), valamint a pánarab törekvések kezdetéhez (a szíriai és iraki Baath Párt vagy Nasszer hatalomátvétele), de kudarcaihoz is egyaránt köthető az iszlamizmus megjelenése, amelynek gondolati és gyakorlati fejlődése több mint egy évszázadot vett igénybe, hogy azokhoz az emlékezetes 21. századi eseményekhez eljusson, amelyeket 2001. szeptember 11. és a Kalifátus (*khilafa*) 2014 nyári, moszuli kihirdetése keretez.

Ha azonban csak egyetlen dátumot kellene mondanunk, akkor minden joggal kijelenthetnénk, hogy 1979 az iszlám fundamentalizmus éve volt: februárban győzött az iráni iszlám forradalom; a kabuli amerikai nagykövetet iszlamisták elrabolták, majd megölték; áprilisban megghiúsult egy palesztin merénylet a brüsszeli Zaventem reptér ellen; novemberben Khomeini ajatollah követői elfoglalták a teheráni amerikai nagykövetséget, amelynek dolgozóit túszul ejtették. Nem sokkal később pedig kétszáz szélsőséges szállta meg a mekkai Nagymecsetet, az iszlámábádi amerikai nagykövetséget tüntetők ostromolták meg, decemberben a tripoli USA-képviselőt jutott hasonló sorsra, és az év utolsó napjaiban Afganisztánt megszálló szovjet csapatok ellen indult dzsihád.

Az 1960–70-es évek politikai erőszakhullámát meghatározó szekuláris, vagyis szélsőbaloldali és etnikai-szeparatista nemzetközi terrorizmus – amelyek számos ponton kapcsolatot is találtak egymással (lásd RAF–PFSZ-szövetség) – a hidegháború utolsó évtizedében adta át

¹ Az iszlám fundamentalizmusra lásd Bernard LEWIS: *Az iszlám válsága*, ford. Tomori Gábor, Európa, Budapest, 2004; *Vallási fundamentalizmus – Tradíció, politika és radikalizmus az iszlám világban*, szerk. Krizmanits József, L'Harmattan, Budapest, 2006.

helyét az iszlamista terrorizmusnak, amelyet az amerikai beavatkozások, az afganisztáni megszállás és a libanoni polgárháború tovább szított, Irán és Kadhafi pedig bőkezűen támogatott. 1979-től kezdve jellemző a *nemzetközi terrorizmus iszlamizációja*, amely négy évtizede egyre fokozódik. A 21. század elején pedig már nem is annyira az iszlám radikalizálódik, mint inkább a radikalizmus iszlamizálódik.²

Különleges, talán soha nem látott helyzet állt elő azzal, hogy bár háborút hirdettek és indítottak ellenünk (nemcsak a Nyugat, azaz Nyugat-Európa, Izrael és az Amerikai Egyesült Államok, hanem az egész keresztény civilizáció ellen), mégsem veszünk róla tudomást – gyávaságból vagy ostobaságból nem ismerjük el a hadüzenet megtörténtét, sem a napnál is világosabb háborút. Eközben viszont adott egy ellenfél, amely deklarálta a hadiállapot beálltát és legkevesebb negyedszázada vívja háborúját ellenünk, három éve egészen újszerű és brutális formában, Európában is. A háború tényét azonban jobb elismerni, mint takargatni a nyilvánvalót, hiszen ez utóbbival egyfelől csökkentjük saját győzelmünk esélyét, elhúzódnak és amorfi konfliktusba bocsátkozunk, másfelől ilyenformán – minthogy elejét sem definiáltuk – véget sem tudunk vetni a háborúnak. Első lépésként tehát arra a kérdésre, hogy háború van-e már, a valóság figyelembe vételével a válaszuk csak az lehet, hogy: *igen*.

Ennek következtében tudomásul kell vennünk azt is, hogy *hadiállapot van*, amely a békeidőszaktól eltérő gondolkodást, nyelvhasználatot és cselekvést igényel. Rendkívüli állapotban rendkívüli intézkedésekre van szükség. Izrael kipróbált terrorellenes intézkedéseiről példát lehetne venni: a terrorizmust támogatók elleni határozott intézkedések növelik a biztonságot. A gyűlöletimámok kitoloncolása is annál inkább szükséges, mivel minden terrorcselekmény mögött meghúzódik egy toborzó-fanatizáló és többnyire külföldről finanszírozott hitszónok. A muszlim közösségek fokozott ellenőrzésére sem túlzás gondolni, hiszen ha ezek valóban elítélik a terrorizmust, akkor úgyszincs mitől félniük, sőt saját érdekükben is örömmel csatlakoznak a terrorizmus felszámolását célzó hadjáratához – nem igaz?

A második lépésben *ellenségünket néven kell nevezni*, főleg hogy több ízben is nyíltan megmutatkozzon és gyakrabban vállalja magát, mint amivel nyugtatgatjuk magunkat. Annak ellenére, hogy egy már alapvetően szekuláris, humanista-rationális szemléletűvé vált keresztény civilizáció ellen üzentek hadat s viselnek háborút olyanok, akik fundamentalista programjukat a Kr. u. 7–8. század – azaz Mohamed mekkai és medinai hódítása (*hidzsra*) és első követői (*szalaf* = ősök, elődök, alapítók) nemzedékeinek – idejére szögezik le, a háború vallási dimenziója mégsem tagadható. Vallásháborúhoz egy vallás is elegendő. Megnehezíti a motivációk megértését és a stratégiai gondolkodást, hogy míg a 21. század eleji iszlamizmus az 1300 évvel ezelőtti vallási-politikai rendhez való kompromisszummentes visszatérést (*szalafijja*) hirdeti, az európai gondolkodás kis túlzással attól is elrúgja magát, ami tegnap történt. Azt azonban minden naivitás és udvariaskodás nélkül ki kell mondani, hogy a terrorcselekményeket magukat muszlim vallásúnak tekintők követik el. Motivációik és retorikájuk az iszlám hagyományából ered, sőt kijelentéseik szerint az „igazi iszlám” nevében cselekednek, amikor rombolnak, ölnek és pusztítanak. Nem azon kell tehát elgondolkodni, hogy az iszlám

² A témáról lásd JANY János: *Az iszlamizmus. Eszmetörténet és geopolitika*, Typotex, Budapest, 2016; KISS-BENEDEK József: *Dzsihadizmus, radikalizmus, terrorizmus*, Zrínyi, Budapest, 2016.

hitű terroristák mennyiben *nem* képviselik vallásuk hittételeit, hanem azon, hogy mennyire *igen*.

Harmadikként világosan meg kell fogalmaznunk és a háború széles kulturális frontján nap mint nap megerősítenünk, hogy *kik vagyunk, mit akarunk és miért harcolunk*. A koreai háború idején az Egyesült Államok hadseregének vezetése például észrevette, hogy az amerikai katonák harci morálja alacsonyabb, mint a kommunistáké, sőt a fogolytáborban néha a vörös agitáció is sikeresnek bizonyult, aminek legfőbb oka az volt, hogy a katonák még nem sokkal a II. világháborús győzelem után sem pontosan tudták megmondani, miért s milyen eszmék nevében harcolnak. Russell Kirk, az ötvenes évekbeli amerikai konzervatív reneszánsz teoretikusa kapott felkérését egy chicagói kiadón keresztül, hogy a katonák számára kis kézikönyvet írjon arról, mi is az „amerikai civilizáció” és miért kell megvédeni.³ Önmeghatározás nélkül nincs győzelem – míg „az iszlámnak véresei a határai” (Samuel Huntington), a mieinket jó ideje szándékosan elbontottuk vagy láthatatlanná tettük.⁴

Az Iszlám Állam (*Da'esh*) az elbizonytalanodott nyugati civilizációval ellentétben világosan definiálta céljait, ellenfeleit és ellenségképét.⁵ Magazinjai: a tizenöt lapszámot megérő *Dabiq* és a tizedik számnál járó *Rumiyah* már címével is üzen: előbbi annak a létező szíriai városnak a neve, ahol a korai iszlám apokaliptikus képzetében a pogányok és az igazhitűek összecsapnak majd a végítéletkor, utóbbi pedig egyszerűen a meghódítandó Róma arab elnevezése. A két folyóirat nemcsak a muszlimok egységét (*tawhid*), a szent háborút (*dzsihá*d), annak harcosait (*mudzsahed*) és a mártírokat (*sáhid* = tanú) dicsőségét hirdeti, hanem gyakorlati tanácsokkal is ellátja a hitehagyott muszlimok (*takfír*), az áttérők (*ridda*) és a hitetlenek (*káfír*) elleni harcra vállalkozókat. Ezen kívül részletesen beszámolnak a muszlim területen (*Dar al-Islam*), például a Közel-Keleten és Észak-Afrikában, vagy a harctéren (*Dar al-Harb*) zajló eseményekről, legyenek azok a Kaukázusban, Kasmírban vagy Európában.

Az iszlám fundamentalizmus *politikai, vagyis vallási* céljai tehát világosak, és az Iszlám Állam ennek érthető, digitálisan elérhető, (poszt)modern kifejezését is adta. Ez a cél röviden: a szunnita iszlám szaúdi eredetű, purista irányzata, a wahabizmus háborúval való terjesztése. Ez az úgynevezett *szalafista-wahabita dzsihadizmus* az iszlám egymástól soha el nem választott világi és vallási hatalmának totalitását képviseli, hiszen a „medinai modell” jegyében ezek egylényegűségét vallja. Ezért mutatják a legkülönfélébb iszlamisták jobb kezük mutatóujját az ég felé, amivel nem az „egyetlen Istenre”, hanem inkább az ősi iszlám megbonthatatlan vallási-politikai egységére utalnak. (Amelybe az előbbi értelemszerűen belefoglaltatik.) Ez a cél az ennek megfelelő törvénykezés (*saría*) bevezetésével, valamint az iszlámon belül más felekezethez tartozók (síták, alaviták), a másvallásúak (keresztények, zsidók, hinduk, buddhisták, jazidik) és egyben a nemvallásosok vagy ateisták elleni hadjárattal jár. E fundamentalista felfogáson belül az Iszlám Állam egy még más szélsőségesek által is elutasított réges-régi eretnekség

³ Újabb kiadása Russell KIRK: *The American Cause* [1957], szerk. Gleaves Whitney, ISI Books, Wilmington, 2002.

⁴ A két civilizáció kapcsolatára lásd Bassam TIBI: *Keresztes háború és dzsihá*d. *Az iszlám és a keresztény világ*, ford. Deréky Géza, utószó Rostoványi Zsolt, Corvina, Budapest, 2003; ROSTOVÁNYI Zsolt: *Az iszlám világ és a Nyugat*, Corvina, Budapest, 2004.

⁵ A terrrorszervezetről lásd bővebben ARANY Anett – N. RÓZSA Erzsébet – SZALAI Máté: *Az Iszlám Állam kalifátusa*, Osiris–KKI, Budapest, 2016; BESENYŐ János – PRANTNER Zoltán – SPEIDL Bianka – VOGEL Dávid: *Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0. Történet, ideológia, propaganda*, Kossuth, Budapest, 2016.

(*khawarij*) mai mutációját képviseli, amikor a Kalifátus önkényes kikiáltását, a más muszlimok elleni háborút és sajátos apokaliptikus halálkultuszát vallja. Ha valamihez hasonlítani kellene, azt mondhatnánk, az ISIS Allah Vörös Khmerje: ugyanaz a sötét nihilizmus, ugyanolyan gépkarabélyok és ugyanazok a fekete egyenruhák a kockás kendőkkel. Az Iszlám Állam a 2017-es csatateri vereségek ellenére sem tűnt el, sőt a terror brandjeként működve kezdettől fogva sokkal hatékonyabb virulens terjedésre képes, mint amire a hozzá képest analóg al-Kaida vagy a kifejezetten pastu etnikumhoz kötődő Talibán.

Az Iszlám Állam soha nem csinált titkot abból, amit tervez, sem pedig abból, amit már elért. A Dabiq 12. számának címlapja például egyenesen a 2015-ös párizsi merénylet helyszíni fotójára írt „Pusztán terror” felirattal jelent meg. A szerkesztői előszó szerint „Kelet és Nyugat megosztott keresztesei azt hitték, hogy biztonságban vannak és közösen bombázták a muszlimokat és a Kalifátust, de Allah elrendelte ellenük a bosszút ott, ahol nem számítottak rá. Az oroszok és a franciák elleni áldott támadások a nemzetközi hírszerzés ellenére sikeresek voltak.”⁶ De a lapszám ünnepeli azokat a „magányos harcosokat” is, akik Ausztráliától az Egyesült Államokon át Izraelig a Kalifátus nevében csaptak le. A minden számban, így ebben is hosszasan közölt hadszíntér-beszámolóban a többek között szíriai, libanoni, bengáliai és iraki tartományokban (*vilajet*) folyó harcok mellett riport olvasható a párizsi merényletről is, még hozzá ezekkel a szavakkal: „A Kalifátus nyolc katonája a francia keresztetek területének szívében vitt végbe haditettet. Több egymással párhuzamos támadás zajlott robbanóvekekkel és gépkarabélyokkal, különböző célpontok ellen, köztük a Stade de France stadionnál [...] és a Bataclan klubban, ahol francia *mushrik*nek [Allah megtagadói, többistenhívők] százai gyűltek össze egy koncert alkalmából. A támadás, amelyben keresztetek százait sikerült megölni és még többet megsebesíteni közülük, sokkolta a világot, és a hitetlenségben élő nemzeteket emlékeztette arra, hogy az Iszlám Állam vérrel és vassal áll bosszút a Próféta becsületéért és azokért a sokakért, akik a keresztetek légitámadásaiban haltak és sérültek meg a muszlimok földjén.”⁷ Legalább annyira világos beszéd, amennyire a *Mein Kampf* is az volt a maga korában. Mire észbekapott a világ, utóbbi esetben már késő volt – a kérdés az, hogy ebből a tragikus leckéből tanultunk-e.

A 15. szám címlapjára „A kereszt ledöntését” írták. Cikkei többek között az orlandói, nizzai, würzburgi merényleteket ünnepelték, az egyik pedig felsorolta a kereszténység tévedéseit: nem fogadja el a Próféta, nem ismeri el Allahot, teret enged a szekularizációnak és a dekadenciának, nyitottsággal viseltet a többistenhit, a pogányság és az istentagadás iránt. A *Miért gyűlölünk benneteket és miért harcolunk ellenetek* című cikkben pontokba szedve olvasható a fundamentalisták hadüzenete, amely többek között így szól: „Mindenekelőtt azért gyűlölünk benneteket, mert hitetlenek vagytok s nem fogadjátok el Allahot”; „gyűlölünk, mert szekuláris, liberális társadalomban éltek, amely engedélyezi az Allah által tiltottakat, viszont számos olyasmit megenged és bátorít, amit ő kifejezetten elítél”;⁸ ezenkívül a muszlimok és országaik ellen indított háborúk és azok megszállása is szerepel a bűnök felsorolásban. A lapszám egy másik szövegében „a nyugati nő közelgő eltűnéséről” írnak, azzal az üze-

⁶ Foreword, Dabiq 12. szám (1437 safar), 2.

⁷ Dabiq 12. szám, 28.

⁸ *Why We Hate You & Why We Fight You*, Dabiq 15. szám (1437 shawwal), 31.

nettel a végén, hogy „az igazi nő Nyugaton eltűnésre van ítélve, mert a nyugati életmód veszélyei és devianciái a lelkét fenyegetik. Emiatt önkéntesen válnak áldozatául azoknak az erkölcstelen »szabadságoknak«, amelyek feláldozzák őket a vallástalanság oltárán. Számukra a megoldás nem más, mint az Iszlámnak való engedelmesség, amely a *fitrah* [az isteni egységet ösztönösen elfogadó emberi természet] igaz vallása.”⁹ Jegyezzük meg, amit Michel Houellebecq regényéből (*Behódolás*, 2015) is tudunk: az *iszlám* arab szava engedelmességet, alávetést jelent.

A Rumiya 9. száma mindjárt arra hívott fel, hogy a harcosok „ott öljék meg a keresztényeket, ahol csak tudják”, hiszen egyfelől nem fogadják el Allahot és az ő Prófétáját, tehát hitetlenek, vagy pedig vallástalanok és ateisták, másfelől pedig hadat viselnek a muszlimok ellen. A vezércikk kijelenti: „A hadat viselő keresztények közül a nem harcoló nők és gyerekek, akiket véletlenül ölnek meg, az övéik közül pusztulnak el, tehát olyanok kell tekintenetek őket, mintha hadviselőket ölnétek meg. Nem élveznek védettséget, mert nem hódoltak be az Iszlámnak.”¹⁰ A szöveg szerint a tüzéségi támadással és robbanóvevekkel, „autóbombákkal” végrehajtott terroristamerénnyel elpusztítottakra mindez különösen vonatkozik. A szent helyek lerombolása, a keresztények rabszolgaságba hurcolása, javaik elvétele vagy megsemmisítése nemcsak engedélyezett, de kötelező is – hiszen az iszlám szent harcosainak cselekedetein keresztül érvényesül Allah akarata, ráadásul a hitetlenek által szerzett vagyon nem élvezi az ő áldását.

Sokat segít saját magunk és ellenségünk világos definiálásában Gorka Sebestyén tavaly magyarul is megjelent könyve. 1956-os emigráns szülők gyermekeként Gorka már Nagy-Britanniában született, majd az Egyesült Államokban futott be nemzetbiztonsági, kommentátori, tanácsadói karriert. Bár politikai útját sem magyar, sem amerikai kontextusban nem mindig könnyű követni, és életpályájában bizonyos akad kritizáltnivaló is, 2016-ban írt egy közérthető, koncepciózus, ismertgazdag kötetet – *kézikönyvet antidzsihadistáknak*.¹¹ Ebben a háború tényét éppen úgy megállapítja, mint annak tétjét, valamint az ellenség pontos kilétét, továbbá a megvédendő értékeket és pozíciókat is jól megvilágítja. „A mai fenyegetés a hibrid totalitarizmus” – írja az előszóban, és ezért az olvasó figyelmébe ajánlja azt a történelmi tanulságot, hogy választott hazája a hidegháborúban egy hasonlóan ideologikus, totalitárius és agresszív univerzalizmussal, azaz a szovjet kommunizmussal miként vette fel sikeresen a küzdelmet. Ez utóbbihoz hasonlóan ma is a hadviselő felek pontos meghatározását és a hadistratégia felállítását javasolja, még hozzá a Szovjetunió természetével számot vető Kennan-féle *Hosszú távirat* és az 1950-ben kelt „NSC-68” fedőnevű nemzetbiztonsági stratégia mintájára, amelyet a függelékben közöl is. A kötetet a Hit Gyülekezete kiadója adta ki. Ismerve a neoprotestáns gyülekezetek elhivatott és teológiailag megalapozott „keresztény cionizmusát”, nem kell csodálkoznunk, hogy a könyvet a Németh Sándor által vezetett, dinamikus gyarapodó és kulturálisan jól szervezett gyülekezet gondozta.

⁹ *The Fitrah of Mankind and the Near-Extinction of the Western Woman*, Dabiq 15. szám, 25.

¹⁰ *The Ruling on the Belligerent Christians*, Rumiya 9. szám (Sha’ban 1438), 7.

¹¹ GORKA Sebestyén: *A dzsiháid legyőzése. A megnyerhető háború* [2016], ford. Morvay Péter, Patmos Records, Budapest, 2017. Vö. BÉRES János: *Napjaink muszlim terrorizmusának gyökerei és visszaszorításának lehetőségei*, PhD-értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2008.

A George W. Bush-féle *War on Terror* afganisztáni és iraki demokrácia-exportáló nemzetépítési gyakorlatát és az Obama-adminisztrációk elbizonytalanodását és a terrorizmus vallási alapjait tagadó diskurzusát egyaránt élesen kritizáló könyv kimondja, hogy „a terrorizmus ideológia és nem objektív élethelyzetek következménye”. Állítása szerint a korábbi lineáris-szimmetrikus hadviselés helyett, amely a szervezett államok közötti hadviselést jellemezte, most aszimmetrikus helyzet állt elő. Ezzel kapcsolatban jelenti ki, hogy „a náciakat kevesebb mint öt év alatt le tudtuk győzni, a terror elleni globális háború mégis immár tizenötödik évében jár”.¹²

A kötet legértékesebb része a dzsihadizmus eszme- és politikatörténetének nem is vázlatos áttekintése.¹³ A lényeg ugyanis éppen ez: egy szekularizálódott, 21. századi civilizációban élve igen nehéz meg- és felismerni egy olyan ellenséget, amely saját vallása szerint 1439-et ír, hitének belső reformációja és felvilágosodása pedig elvetélt vagy kisebbségbe szorult. A dzsihadista fundamentalizmus gondolkodása és általános hangneme olyan, mintha Münzer Tamás szektája (vagy még inkább a bogumil és kathar eretnokség) Kalasnyikovokkal térne vissza korunkba. Gorka eszmetörténeti megközelítése jó szervező annak a globális mozgalomnak a megértésében, amelyet súlyos felelősség terhel azért, hogy a 2010-es évek derekán a világ összes háborús áldozatának 90 százaléka olyan országban halt meg, ahol az iszlámizmus valamilyen formában jelen volt. A szerző megállapítása szerint a *dzsihadizmus Mohameddel kezdődik*. A Korán kétféle szövege, vagyis a mekkai „békeversek” és a medinai „háborús versek” hűen tanúskodik a hódítás idejéről, a keletkezésüket követő századok pedig a kalifák terjeszkedéséről, Indiától Andalúziáig és a Szaharától a Balkánig – az Omajjád-kalifátus 13 millió négyzetkilométer kiterjedésű volt, Traianus Római Birodalma ötmillió. A vallási alapra helyezett háborúzás nagyon hamar megjelent az iszlám hagyományban. Ibn Tajmijja (1263–1328) mongolok ellen kiadott vallási rendelete (*fatva*) az iszlámon kívül bármilyen más hitnek még csak az engedélyezését is hitetlenségnek (*kufir*) nevezte, a tatárok elleni háborút pedig vallási kötelezettséggént írta elő.

Napjaink dzsihadizmusa széles és kidolgozott szöveg-hagyományra támaszkodik. Politikai-teológiai alapját Muhammad ibn Abd al-Wahhab (1703–1792) rakta le, aki az iszlám megtisztítását és az első Mohamed-követők idejére való visszavezetését követelte. Előírásai közé tartozott a Korán szó szerinti értelmezése, mindenfajta hitújítás és kultuszfejlesztés elvetése, valamint a zene, a misztikus irányzatok (mint a szúfizmus), a szent emberek és sírjaik tiszteletének elutasítása. Gondolatai az 1932-ben létrejött Szaúd-Arábiában a mai napig érvényesülő wahabizmus doktrinális alapjai lettek. A dzsihadizmus és a purizmus összekötése az indiai imám, Abu al-Máudúdi (1903–1979) és követője, az egyiptomi, de Amerikát is megjárt Szajjid Kutb (1906–1966) nevéhez köthető. Utóbbi nemcsak megújította a kairói születésű Hasszán al-Banna (1906–1949) által még 1928-ban alapított Muzulmán Testvériség ideológiáját, de *Mérföldkövek* című, 1964-ben kiadott alapművében stratégiát is adott a „hamis muszlim ve-

¹² GORKA: *I. m.*, 41.

¹³ A témáról lásd még JANY: *I. m.*; KISS-BENEDEK: *I. m.*; SIMON RÓBERT: *Az iszlám fundamentalizmus. Gyökerek és elágazások Mohamedtől az al-Qá'idáig*, Corvina, Budapest, 2014; PÓCZIK Szilveszter: *Az iszlám forradalom. Négy műhelytanulmány a radikális iszlámról*, Publikon, Pécs, 2011. Az iszlám világ politikaelméletére lásd MARÓTH Miklós: *Iszlám és politikaelmélet*, Akadémiai, Budapest, 2013.

zetők” és a külső ellenségek elleni vallásháborúhoz, amelyet a dekolonizációs-hidegháborús helyzethez alkalmazva jelentősen átpolitizált. A Muszlim Testvériség volt az első pániszlám – és ezért a szekuláris, szocialista-nacionalista pánarab irányzattal élesen szemben álló – ernyőszervezet, amely az *iszlám regresszív modernizációjával* a vallási visszatérés mellett politikai programot is adott, mely utóbbi hiánytalanul megfelelt az előbbinek. (Al-Bannát egy merénylet megtorlásául, Kutbot pedig egy Nasszer elleni összeesküvésben való közreműködése miatt végezték ki az egyiptomi hatóságok.)

A 20. század derekán, nagyjából *az európai totalitarizmusokkal egyidőben született meg a modern iszlamizmus*, amely a Korán és a Hagyomány (*szunna*) változtatás nélküli, egymásra vonatkoztatott vallási és politikai érvényesítését s minden, a szunnita iszlámon kívüli kultúra elvetését követelte. Afféle „iszlám leninizmusként” Isten uralmának megteremtését a dzsihadisták élcsapatára bízta, ráadásul ezt amolyan „muszlim trockizmusként” világméretben képzelte el. A múlt század folyamán iszlám alapra helyezett államok is létrejöttek: Pakisztán 1947-es alapítása óta „iszlám köztársaság”, Irán negyven éve síta teokrácia, a már említett Szaúd-Arábia pedig wahabita monarchia (az első fundamentalista ország egyébként Samil imám Csecsenföldje volt 1834 és 1859 között).

A dzsihadizmus legújabb változatának megalapozója Abdullah Azzam (1941–1989) palesztin származású vallási vezető volt, akit a „globális dzsihád atyjának” neveznek, hiszen egyfelől a tradicionális kötöttségek közül kiszabadította és egyéni kötelességgé tette a szent háborút, másfelől alapítója volt az afganisztáni mudzsahedineket tömörítő szervezetnek, amelynek utódja az al-Kaida lett. A szovjetellenes afganisztáni ellenállás, majd a délszláv válság idején Bosznia-Hercegovinába áramló arab és afgán légiósok szent háborúja és a csecsenföldi nacionalista függetlenségi harcból a globális iszlamizmus terepévé váló „Kaukázusi Emirátus” – élén szaúdi származású emírével, ibn al-Kattabbal (1969–2002), az „iszlám kardjával” – konfliktusgóca a hidegháború utolsó évtizedétől a kétezres évek első évtizedéig állandó mozgásban tartotta az immár harcban edzett és a földkerekség egészére kiterjedő dzsihadista mozgalom fejlődését.

Azzam merényletben bekövetkezett halála után szerepét a szaúdi Oszama bin Laden (1957–2011) vette át. Fordulópontot jelentő újítása az volt, hogy a muszlim földek felszabadításának kötelezettségét – amellyel kapcsolatban 1998-ban fatvát is kiadott – kiegészítette a „keresztesek hátországában” való, civilek ellen is végrehajtandó merényletek követelményével. A szervezet ideológiáját az egyiptomi Ajman al-Zawahiri (szül. 1951) dolgozta ki *Harcosok a Próféta zászlaja alatt* című, 2001 decemberében elkészült könyvében. Ebben a lokális dzsihád helyszíneit a globális szent háború tűzfészkeiként festette le, ahol Mohamed katonái boszszút állnak. Mint írta: „a szent háború Csecsenföld északi szélétől Szomália déli részéig és Kelet-Turkesztántól Marokkó nyugati feléig tart”. Az ezredfordulóra ezen ideológia alapján és szervezeti hálózat révén többkomponensű, hullámszó, *permanens dzsihád* jött létre, amelyet egymástól független csoportok vívnak szerte a világon.

A dzsihád, amely jó ideig összekapcsolódott a Kalifátussal – amely az Oszmán Birodalom összeomlásával és a Kemal Atatürk-féle reformokkal 1923-ban megszűnt –, végül az Iszlám Állam gyakorlatában tért vissza eredeti keretei közé. Ez a Kalifátus azonban a szó szoros és átvitt értelmében is virtuális volt (amellett, hogy 2015/16 fordulóján területe nagyobb volt,

mint Nagy-Britanniáé), hiszen a csatlakozás nemcsak az ennek – egyébként vallásilag elvárt – területére való költözéssel és a dzsihádban történő ottani részvétellel, hanem hűségeskü (*baját*) tételével és a dzsihád ennek nevében, bárhol másutt való vállalásával is teljesíthető volt. „Az *umma* [a muszlimok közössége] turizmusa a dzsihád” – hirdették Rakkában, Moszulban és a Youtube-ra feltöltött *nasheed*ekben. Így, bár az Iszlám Állam a migrációt és a hitetlenek földjére való költözést (*shirk*) elítélte, azokat, akik ott élve vagy oda utazva a nevében merényletet követtek el, harcosaiként üdvözölte. Ez az irányzat a dróntámadásban likvidált jordán Abu Muszab al-Zarkawi (1966–2006), a „bagdadi mészáros” vezetésével az al-Kaida iraki szárnyából indult, majd onnan kiszakadt, és utódja, az önjelölt kalifa, Abu Bakr al-Bagdadi (szül. 1971) vezetésével végül az anyaszervezettel versengve a szíriai polgárháborúban erősödött meg. Az Iszlám Állam hivatalos dala (*Ummati qad láha fadzsrún*, 2015) így kezdődik:

Muszlim testvéreim, hajnalodik már, várjátok a végső győzelmet!
Az Iszlám Állam az igazak véréből születik és az istenfélők szent háborújából ered.
Ők lelküket szilárd meggyőződéssel az igazságnak ajánlják,
Hogy egy igaz hit legyen és érvényesüljön Isten törvénye.

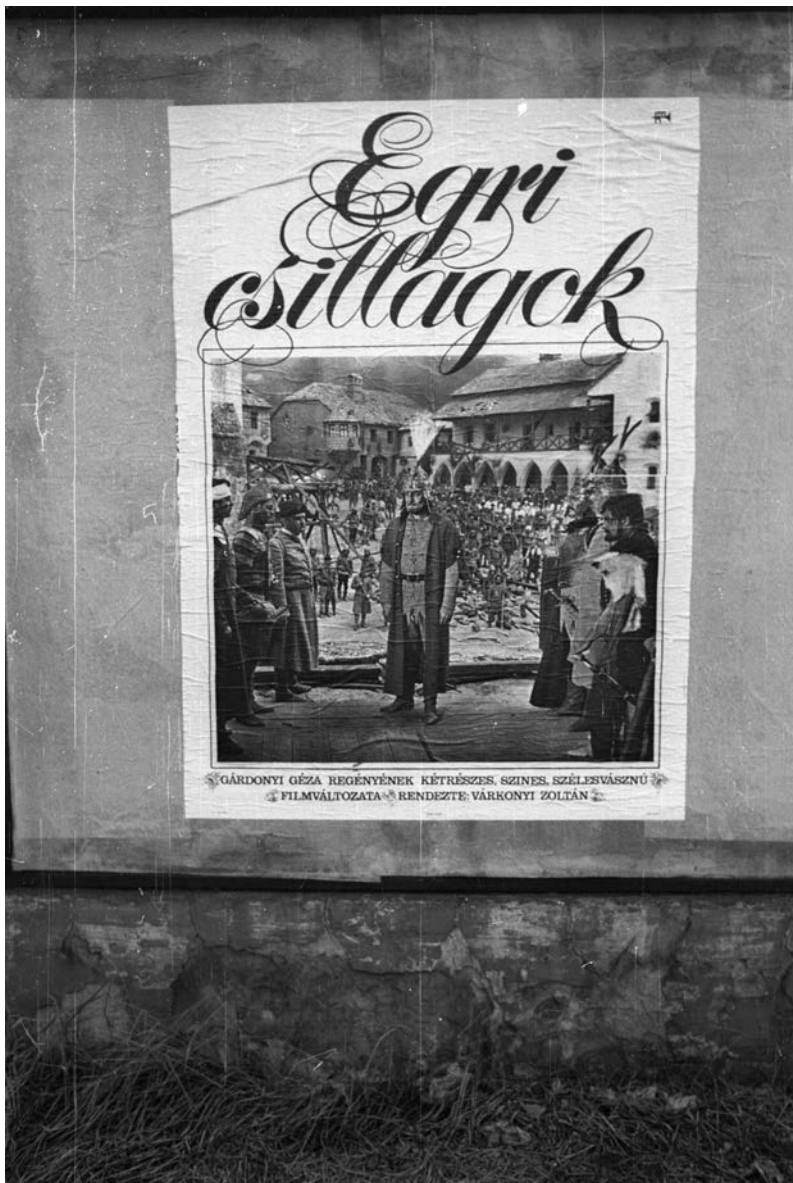
Az Iszlám Államhoz köthető a szalafista-wahabita dzsihadizmus eddigi legnagyobb visszhangot kiváltó összefüggő terrorhulláma, amely 2015–17-ben zajlott Európában. Rajta kívül más terrorcsoportok, amelyek Szíriában és Afganisztánban akár harcban is álltak vele (al-Nuszra Front, tálibok) vagy éppen hűségesküvel csatlakoztak hozzájuk (mint a nigériai Boko Haram s azok, amelyek a Kalifátus vilajetjének nyilvánították magukat Líbiában és a Sínai-félszigeten) szintén követtek el véres támadásokat. A késsel, pokolgéppel, teherautóval és kézifegyverekkel elkövetett támadások 2015 januárjában a Charlie Hebdo szerkesztőségében rendezett vérfürdővel kezdődtek, az év novemberében Párizsban folytatódtak, majd következett 2016 márciusában a brüsszeli reptér utasforgalma elleni merénylet, az év nyarán pedig az isztambuli, majd a nizzai támadás és a würzburgi késelés, végül az év végi berlini kamionos merénylet. 2017-ben Londonban és Manchesterben, aztán Szentpétervárott és Barcelonában csaptak le a fundamentalisták. Ezekon kívül ebben a három évben követtek még el merényletet Rouenban, Koppenhágában, Stockholmban, a finnországi Turkuban, Hamburgban és Linzben is (Európán kívül pedig Ankarában, Észak-Afrikában és az Egyesült Államok-szerte). Szűk három év alatt 18 európai városban 443-an haltak és 1852-en sebesültek meg iszlamista terrorcselekmény következtében.¹⁴

Szun-ce szerint „aki ismeri az ellenséget és ismeri önmagát, az száz csatában sem kerül veszélybe. Aki nem ismeri az ellenséget, ám ismeri önmagát, egyszer győz, másszor kudarcot vall. Aki sem az ellenséget, sem önmagát nem ismeri, minden csatában vereséget szenved.”¹⁵ Hogy az öndefiníció bátortalanságból vagy értékvesztés miatt marad el, és az ellenséget lustaságból vagy érthetetlen előzékenységből nem nevezzük meg, az az eredmény szempontjából

¹⁴ *Terrortámadások Európában*, Figyelő 2018/2., 9.

¹⁵ SZUN-CE: *A háború művészete*, ford. Tokaji Zsolt, Helikon, Budapest, 2015, 16.

tökéletesen mindegy – ez utóbbi ugyanis a vereség biztos receptje. Ebből a következő gyakorlati következtetéseket vonhatjuk le. Egy: a háború tényét jobb elismerni, mint takargatni. Kettő: az ellenséget pontosan meg kell nevezni. Három: tudni kell, miért harcolunk. Négy: és győzünk.

Az ekkor beépítetlen Üllői út 84. – Orczy út saroktelek téglakerítése (Dr. Horváth Miklós felvétele)